

Halina Buk

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Rachunkowości Międzynarodowej
halina.buk@ue.katowice.pl

Gracjan Chrobak

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Wydział Zamiejscowy w Chorzowie
Katedra Finansów i Rachunkowości
grach@poczta.onet.pl

ZRÓŻNICOWANE UJĘCIE ZALICZEK NA DOSTAWY I USŁUGI W PRAWIE CYWILNYM, PODATKOWYM I RACHUNKOWOŚCI

Streszczenie: Zaliczki na dostawy i usługi oznaczają kwoty przekazane lub otrzymane od kontrahentów na poczet realizacji przyszłych dostaw zapasów rzeczowych aktywów obrotowych. Ich występowanie jest wyrazem stosowania zasad współmierności i ostrożności w ujawnianiu informacji o aktywach i pasywach bilansu, jak i związanych z nimi kosztów i przychodów w rachunku zysków i strat. Nieco odmienne jest regulowanie zaliczek handlowych w polskich i międzynarodowych standardach rachunkowości. Dla badacza tej problematyki od strony ujęcia w księgach rachunkowych ważna jest także wiedza dotycząca uregulowania zaliczek w prawie cywilnym, a zwłaszcza w prawie podatkowym. W artykule odniesiono się także do tych kwestii.

Słowa kluczowe: zaliczki, przedpłaty, rozrachunki, odbiorcy, dostawcy.

Wprowadzenie

Celem artykułu jest omówienie kwestii zaliczek handlowych w świetle obowiązujących przepisów prawa cywilnego, podatku dochodowego, podatku od towarów i usług oraz prawa rachunkowości, a także możliwości ich prezentacji w księgach rachunkowych jednostki.

Główna teza artykułu bazuje na rozumowaniu, iż od ujęcia zaliczek na dostawy i usługi w ewidencji księgowej zależy wiarygodność informacyjna sprawozdania finansowego, w tym poziomu wyniku finansowego dla dostawcy. Jako metody badawcze przyjęto krytyczną analizę prawnych regulacji w przedmiocie zaliczek na dostawy i usługi oraz analizę literatury przedmiotu. Należy zazna-

czyć, że ten dość wąski obszar merytoryczny rzadko jest rozwijany w doktrynie ekonomicznej mimo powszechności stosowania zaliczeń w praktyce gospodarczej.

Pojawienie się kategorii zaliczek na dostawy i usługi w rozrachunku ekonomicznym wydaje się jedną z odpowiedzi na obecność zasady współmierności i ostrożności w przedstawianiu zjawisk gospodarczych. Obie z nich zostały nakreślone w ustawie o rachunkowości. I tak, opierając się na zasadzie współmierności, w księgach rachunkowych jednostki należy ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty [Ustawa o rachunkowości, art. 6].

Z kolei zgodnie z zasadą ostrożności¹ poszczególne składniki aktywów i pasywów wycenia się, stosując rzeczywiście poniesione na ich nabycie (wytworzenie) ceny (koszty), w szczególności uwzględniając w tym celu w wyniku finansowym, bez względu na jego wysokość, m.in.: wyłącznie niewątpliwe pozostałe przychody operacyjne i zyski nadzwyczajne, a także wszystkie poniesione pozostałe koszty operacyjne i straty nadzwyczajne. Nasuwa się wniosek, iż w razie wątpliwości, czy prawdopodobieństwo uzyskania tych korzyści istnieje, należy uznać, iż nie są one elementem wyniku finansowego bieżącego okresu.

1. Pojęcie przedpłaty i terminy bliskoznaczne w kodeksie cywilnym

Punktem wyjścia w rozumieniu terminu zaliczek na dostawy i usługi zdaje się określenie przedpłaty. *Słownik języka polskiego* PWN podaje definicję przedpłaty (ang. *prepayment*, niem. *Vorauszahlung*) jako określonej sumy pieniędzy, będącej częścią ceny towaru, wpłacanej z góry w celu uzyskania gwarancji jego zakupu w określonym terminie [www 1]. Przedpłata może przybrać postać zaliczki lub zadatku.

Ponownie odwołując się do *Słownika* czytamy, iż zaliczka to część należności wpłacana lub wypłacana z góry na poczet tej należności. Z kolei zadatek to „część należności wpłacana z góry jako gwarancja dotrzymania umowy” [Ustawa Kodeks cywilny].

Jak widać, z obu form częściowego uregulowania należności *Słownik* PWN podkreśla rangę zadatku jako swoistego narzędzia dyscyplinującego dotrzymanie warunków umowy przez strony transakcji.

¹ Z zasady tej mogą zrezygnować jedynie jednostki mikro [zob. Ustawa o rachunkowości, art. 7 ust. 2a].

Instytucja zaliczki (ang. *advance*, niem. *Anzahlung*) pojawia się w kodeksie cywilnym. W art. 743 czytamy, że jeżeli wykonanie zlecenia wymaga wydatków, dający zlecenie powinien na żądanie przyjmującego udzielić mu odpowiedniej zaliczki. Zaliczka wiąże się z rekompensatą pieniężną poniesionych wydatków. Ma ona charakter zwrotny, pod warunkiem spełnienia określonych wymogów².

Pojęcie zadatku (ang. *deposit*, niem. *Draufgabe*) normuje art. 394 § 1 kodeksu cywilnego. I tak w braku odmiennego zastrzeżenia umownego albo zwyczajaj zadatek dany przy zawarciu umowy ma to znaczenie, że w razie niewykonania umowy przez jedną ze stron druga strona może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić i otrzymany zadatek zachować, a jeżeli sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej.

Instytucja zadatku ma na celu zabezpieczenie wykonania umowy przez strony transakcji. Potwierdza to art. 394 § 2 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym w razie wykonania umowy zadatek ulega zaliczeniu na poczet świadczenia strony, która go dała; jeżeli zaliczenie nie jest możliwe, zadatek ulega zwrotowi.

W dalszym ciągu, jak podaje § 3 wspomnianego artykułu, w razie rozwiązania umowy zadatek powinien być zwrócony, a obowiązek zapłaty sumy dwukrotnie wyższej odpada. To samo dotyczy przypadku, gdy niewykonanie umowy nastąpiło wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony. Pełni też rolę swoistego zadośćuczynienia za straty powstałe w sytuacji odstąpienia od umowy przez jedną z nich. Mogą one polegać na poniesieniu dodatkowych nakładów związanych z poszukiwaniem nowego kontrahenta i to zarówno w wymiarze czasowym, jak i finansowym.

Bezzwrotny wymiar zadatku oznacza, iż jego ustanowienie winno być jasno sprecyzowane w umowie. Bez stosownej klauzuli będziemy mieć bowiem do czynienia ze zwykłą zaliczką³.

² Kwestia zwrotności zaliczek podejmowana jest w kodeksie cywilnym przy okazji omawiania poszczególnych typów umów prawa cywilnego, w tym m.in. umowy kontraktacyjnej w art. 622 § 1, umowy agencyjnej w art. 763, umowy komisji w art. 773, umowy składu w art. 859, i dotyczy zabezpieczenia roszczeń zwrotu zaliczek udzielonych producentowi dającemu zlecenie agentowi [Ustawa Kodeks cywilny].

³ Poszczególne normy prawne można odnaleźć w kilku artykułach kodeksu cywilnego. Dotyczą one różnych typów umów szczegółowych, w tym umowy kontraktacyjnej, agencyjnej, umowy komisji i spedycji. W każdym z wymienionych rodzajów kontaktów mamy dwie strony transakcji, jedną określaną zwyczajowo jako zleceniodawca, przybierający postać kolejno dającego zlecenie przedsiębiorcy, komitenta i składającego, i zleceniodawcę, zob. art. 758 § 1, art. 765, art. 853 § 1 kodeksu cywilnego.

2. Zaliczki na dostawy i usługi w prawie podatkowym

Na mocy prawa o podatku dochodowym [Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych, art. 12 ust. 3] za przychody związane z działalnością gospodarczą i z działami specjalnymi produkcji rolnej osiągnięte w roku podatkowym uważa się także należne przychody, choćby nie zostały jeszcze faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości zwróconych towarów, udzielonych bonifikat i skont. W ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych mowa jest o kwotach należnych. Dalej jest napisane, iż „do przychodów nie zalicza się pobranych wpłat lub zarachowanych należności na poczet dostaw towarów i usług, które zostaną wykonane w następnych okresach sprawozdawczych (...)” [Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, art. 14 ust. 1].

Z drugiej strony, zgodnie z art. 15 ust. 1 u.p.d.o.p., kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 16 ust. 1. Zgodnie zaś z art. 16 ust. 1 pkt 56 u.p.d.o.p. do kosztów uzyskania przychodów nie zalicza się strat (kosztów) powstałych w wyniku utraty dokonanych przedpłat (zaliczek, zadatków) w związku z niewykonaniem umowy. Wynika stąd, iż otrzymane i przekazane zaliczki na poczet dostaw i usług nie stanowią przychodów i kosztów podatkowych w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób prawnych. Podobnie jest wg ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Inaczej ma się rzecz z opodatkowaniem zaliczek w świetle zapisów o podatku od towarów i usług. Na mocy art. 29a ust. 1 znowelizowanej ustawy o podatku od towarów i usług [Ustawa o podatku od towarów i usług] podstawą opodatkowania jest wszystko, co stanowi zapłatę, którą dokonujący dostawy towarów lub usługodawca otrzymał lub ma otrzymać z tytułu sprzedaży od nabywcy, usługobiorcy lub osoby trzeciej, włącznie z otrzymanymi dotacjami, subwencjami i innymi dopłatami mającymi wpływ na cenę towarów dostarczanych lub usług świadczonych przez podatnika. Jak widać podstawą opodatkowania w podatku od towarów i usług są kwoty należne z tytułu sprzedaży towarów i usług – zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane, włącznie z otrzymanymi dopłatami⁴.

⁴ W przeciwieństwie do poprzedniej wersji ustawy, gdzie podstawę opodatkowania stanowił obrót pomniejszony o wysokość należnego podatku, co uwypuklało ewolucyjnie „formalny” związek podatku od towarów i usług z podatkiem obrotowym. Por. uchylony art. 29 [Ustawa o podatku od towarów i usług].

Kwoty te mogą stanowić częściową gratyfikację z tytułu nie w pełni wykonanego świadczenia na rzecz odbiorcy towarów i usług lub osoby trzeciej, co ma przekładać się na niższą podstawę opodatkowania. Wynika to pośrednio z art. 29a ust. 10 pkt 3 [Ustawa o podatku od towarów i usług], zgodnie z którym podstawę opodatkowania obniża się o zwróconą nabywcy całość lub część zapłaty otrzymaną przed dokonaniem sprzedaży, jeżeli do niej nie doszło. W stosunku do tej części powstaje obowiązek podatkowy w podatku od towarów i usług. Zgodnie bowiem z art. 19a ust. 2 w odniesieniu do przyjmowanych częściowo usług, usługę uznaje się również za wykonaną w przypadku wykonania części usługi, dla której to części określono zapłatę.

Generalnie obowiązek podatkowy powstaje z chwilą dokonania dostawy towarów lub wykonania usługi [Ustawa o podatku od towarów i usług, art. 191]. Jeżeli przed dokonaniem dostawy towaru lub wykonaniem usługi otrzymano całość lub część zapłaty, w szczególności: przedpłatę, zaliczkę, zadatek, ratę, wkład budowlany lub mieszkaniowy przed ustanowieniem spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego lub lokalu o innym przeznaczeniu, obowiązek podatkowy powstaje z chwilą jej otrzymania w odniesieniu do otrzymanej kwoty⁵.

Powstanie obowiązku podatkowego wiąże się z wystawieniem faktury przez dostawcę. Co do zasady fakturę należy wystawić nie później niż 15. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano dostawy towaru lub wykonano usługę⁶. Jeżeli przed dokonaniem dostawy towaru⁷ lub wykonaniem usługi otrzymano całość lub część zapłaty, fakturę wystawia się nie później niż 15. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym otrzymano całość lub część zapłaty [Ustawa o podatku od towarów i usług, art. 106i]. Oba zdarzenia rodzą obowiązek podatkowy, który może powstać albo wraz z dostarczeniem towaru lub świadczeniem usługi, albo wraz z zapłatą za nie.

⁵ W przeciwieństwie do ustawy o podatku od towarów i usług w poprzednim kształcie, rozszerzono wachlarz możliwości, jaki może przybierać częściowa zapłata ceny, o pojęcie wkładu budowlanego i mieszkaniowego. Por. uchylony art. 19 ust. 2 i znowelizowany art. 19a ust. 8.

⁶ W odniesieniu do niektórych czynności opodatkowanych podatkiem VAT, m.in. robót budowlanych i budowlano-montażowych, ustawodawca przewidział dłuższy okres na wystawienie faktury. Tu wynosi on 30 dni od daty ich wykonania. Szerzej na ten temat [Ustawa o podatku od towarów i usług, art. 106i ust. 3].

⁷ Przy czym przez towary w prawie podatkowym należy rozumieć rzeczy oraz ich części, a także wszelkie postacie energii. Por. [Ustawa o podatku od towarów i usług, art. 2 pkt 6].

3. Zróżnicowane ujęcie zaliczek handlowych w księgach rachunkowych według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości

Sposób ewidencji zaliczek handlowych w księgach rachunkowych uzależniony jest od tego, czy mamy do czynienia z zaliczkami przekazanymi czy otrzymanymi. Przekazane kontrahentom zaliczki na dostawy i usługi ewidencjonuje się zazwyczaj na koncie „Rozrachunki z odbiorcami” jako należności w korespondencji z odpowiednim kontem środków pieniężnych. Dzieje się tak, ponieważ należności *ex definitione* oznaczają roszczenia w stosunku do dłużników z tytułu przekazanych dóbr, świadczonych usług, udzielonych pożyczek i innych zdarzeń [Świdorska i Więclaw (red.), 2012, s. 173]. Roszczenie dotyczy tu zwrotu „pożyczki” środków pieniężnych w sytuacji niewywiązania się odbiorcy-dłużnika z umowy. Natomiast na potrzeby ujęcia bilansowego panuje rozdzźwięk pomiędzy uregulowaniami krajowymi i międzynarodowymi w odniesieniu do zaliczek. Zgodnie z załącznikiem nr 1 do ustawy o rachunkowości kategoria ta stanowi składnik rzeczowych aktywów obrotowych. Inaczej ma się rzecz z ich bilansową prezentacją wg rozwiązań Międzynarodowych Standardów Rachunkowości.

Odwołując się w tym zakresie do MSR 2 „Zapasy” czytamy, iż rzeczowe aktywa obrotowe dzieli się zwyczajowo na towary przeznaczone na sprzedaż, surowce na potrzeby produkcji, materiały, produkcję w toku i wyroby gotowe [Rozporządzenie Komisji, 2008, MSR 2 § 37].

Z treści Standardu wynika wprost, iż zaliczek handlowych przekazanych należy szukać gdzie indziej. Wysunięte przypuszczenia potwierdza MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, na mocy którego należności dzieli się na należności z tytułu dostaw i usług, należności od pozostałych jednostek, przedpłaty i pozostałe należności⁸. Wynika stąd, iż zaliczki przekazane, tu rozumiane jako przedpłaty, figurują w grupie należności.

Z kolei zaliczki otrzymane na dostawy i usługi stanowią w księgach rachunkowych z jednej strony „Rozrachunki z dostawcami”, wykazywane po stronie zobowiązań, z drugiej zaś „Przychody przyszłych okresów”. Podobnie jest w bilansie. Otrzymane zaliczki wchodzi tu w skład zobowiązań krótkoterminowych i rozliczeń międzyokresowych przychodów. Potwierdza to inny zapis ustawy o rachunkowości, na mocy którego do przychodów rozliczanych w czasie zalicza się m.in. równowartość otrzymanych lub należnych od kontrahentów

⁸ Przy czym minimalny zakres ujawnień w sprawozdaniu z sytuacji finansowej podaje MSR 1 § 68. Por. [Rozporządzenie Komisji, 2008, MSR 1 § 75b i c].

środków z tytułu świadczeń, których wykonanie nastąpi w następnych okresach sprawozdawczych [Ustawa o rachunkowości, art. 41 pkt 1].

W uregulowaniach międzynarodowych definicja zaliczki pojawia się głównie w związku z umowami o usługę budowlaną w rozumieniu MSR 11 „Umowy o usługę budowlaną”. Zaliczki są to kwoty otrzymane przez wykonawcę przed wykonaniem prac, do których się odnoszą [Rozporządzenie Komisji, MSR 11 § 41]. Ujmuje się je w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji pozostałych zobowiązań [Rozporządzenie Komisji, MSR 11 § 68].

MSR 18 „Przychody” precyzuje, że w sytuacji, gdy na świadczenie usług składa się niedająca się dokładnie określić liczba działań wykonywanych w określonym przedziale czasu, ze względów praktycznych przychody ujmuje się, opierając się na metodzie liniowej, niejako przypisując je równomiernie na przestrzeni danego okresu. Z treści Standardu można wnioskować, iż muszą istnieć pewne kryteria „filtrujące” uznanie przychodów ze sprzedaży, „zawieszające” w czasie ich powstanie. Tę rolę w polskiej rachunkowości pełnią rozliczenia międzyokresowe po stronie przychodów.

Jednocześnie podkreśla się niepieniężny charakter zaliczek. Zgodnie z załącznikiem „Objaśnienie stosowania” do MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja” aktywa (takie jak zaliczki lub czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów), które spowodują w przyszłości wpływ korzyści ekonomicznych w postaci dóbr lub usług, a nie powodują powstania prawa do otrzymania środków pieniężnych lub innych aktywów finansowych, nie są aktywami finansowymi [Rozporządzenie Komisji]. Podobnie nie uznaje się za zobowiązania finansowe takich pozycji jak przychody przyszłych okresów i większości zobowiązań o charakterze gwarancyjnym, ponieważ odpływ związanych z nimi korzyści ekonomicznych polega na dostarczeniu dóbr i usług, a nie na wykonaniu umownego obowiązku wypłaty środków pieniężnych lub wydania innych aktywów finansowych.

Niepieniężny charakter zaliczek wyrażonych w walucie obcej potwierdza MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych”. W § 16 czytamy, iż podstawową cechą pozycji niepieniężnej jest brak prawa do otrzymania (lub zobowiązania do dostarczenia) ustalonej lub możliwej do ustalenia liczby jednostek waluty. W tym sensie niepieniężny wymiar mają zaliczki na towary i usługi (np. zapłacony z góry czynsz), jak również wartości niematerialne i prawne, zapasy, rzeczowe aktywa trwałe oraz rezerwy, które mają zostać rozliczone w drodze dostarczenia składnika aktywów niepieniężnych [Rozporządzenie Komisji].

4. Przykład ujęcia zaliczek na dostawy i usługi w księgach rachunkowych kontrahentów

Uzupełnieniem rozważań na temat zagadnienia zaliczek na dostawy i usługi jest przykład ilustrujący przebieg operacji gospodarczych w związku z wystąpieniem zaliczek handlowych w hipotetycznej jednostce. Składa się on z dwóch części. W pierwszej pokazano księgowanie zaliczek u odbiorcy, w drugiej u dostawcy [Olchowicz i Tłaczała, 2008, s. 393-394].

Założenia: Firma ALFA zajmuje się produkcją sprzęgł różnego typu. Jednym z komponentów wykorzystywanych w produkcji są tarcze. Firma dokonuje ich zakupu z zewnątrz od firmy BETA. W ubiegłym miesiącu w jednostce ALFA zrealizowano wpływy gotówkowe ze sprzedaży produktów na poziomie 100 000 zł. W bieżącym miesiącu zakupiono 6 sztuk tarcz o określonych parametrach użytkowych w cenie zakupu 1000 zł za sztukę (w tym VAT 23%). Płatności za dostawę dokonano w dwóch ratach – odpowiednio w kwocie 1000 zł (w tym VAT 23%) zaraz po złożeniu zamówienia u dostawcy tytułem zaliczki i w wysokości 5000 zł (w tym VAT 23%) w okresie dostawy. Koszt własny sprzedaży produktów w firmie BETA równa się 680 zł za jednostkę.

Zadanie: Ująć w księgach rachunkowych nakłady związane z udzieleniem zaliczki przez odbiorcę, jak również otrzymaniem zaliczki przez dostawcę.

Operacje gospodarcze:

- 1) Przekazanie pierwszej transzy zaliczki na poczet dostawy materiałów wg ceny zakupu brutto 1000 zł.
- 2) Faktura za dokonaną zaliczkę: a) kwota brutto: 1000 zł, b) w tym odpowiednio: VAT naliczony do odliczenia lub VAT należny (23%) 187 zł.
- 3) Przekazanie drugiej transzy zaliczki na poczet dostawy materiałów wg ceny zakupu brutto 5000 zł.
- 4) Faktura za dokonaną zaliczkę: a) kwota brutto: 5000 zł, b) w tym kolejno: VAT naliczony do odliczenia lub VAT należny (23%) 935 zł.
- 5) Przyjęcie materiałów objętych uprzednio zaliczkowaniem do magazynu 4878 zł (813 zł + 4065 zł).
- 6) Ujęcie w księgach dostawcy: a) koszt własny sprzedaży produktów 4080 zł (680 zł/szt. x 6 szt.), b) osiągnięte przychody ze sprzedaży produktów 4878 zł (813 zł/szt. x 6 szt.).

Schemat 1. Ewidencja u odbiorcy (Firma ALFA)

Dt Rachunek bankowy Ct			Dt Rozrachunki z dostawcami Ct			Dt Rozliczenie zakupu materiałów Ct		
Sp. 100 000	1000	(1)	1000	1000	(2a)	1000	187	(2b)
	5000	(3)	5000	5000	(4a)	5000	935	(4b)
	6000		6000	6000			4878	(5)
	Sk. 94 000					6000	6000	
100 000	100 000							

Dt VAT naliczony Ct			Dt Materiały Ct		
2b)	187		5)	4878	
4b)	935				
	1122				

Schemat 2. Ewidencja u dostawcy (Firma BETA)

Dt Rachunek bankowy Ct			Dt Rozrachunki z odbiorcami Ct			Dt Rozliczenia między- Ct okresowe przychodów		
1) 1000			2a) 1000	1000 (1)	(2a)	2b) 187	1000 (2a)	
3) 5000			4a) 5000	5000 (3)	(4a)	4b) 935	5000 (4a)	
6000	-		6000	6000		6b) 4878		
	Sk. 6000					6000	6000	
6000	6000							

Dt Przychody ze sprzedaży produktów Ct			Dt VAT należny Ct			Dt Produkty Ct		
	4878 (6b)			187 (2b)			6a) 4 080	
	4878			935 (4b)				
				1122				

Dt Koszt własny sprzedaży Ct		
6a)	4080	

W przypadku ewidencji zaliczek przekazanych do ich zapisu posłużono się kontem „Rozrachunki z dostawcami”. Strona Dt powyższego konta ilustruje sumę przekazanych dostawcom zaliczek w wysokości 6000 zł. Jak wiadomo, zgodnie z wytycznymi ustawy o rachunkowości, na potrzeby bilansowego podejścia ujmuje się je jako składnik zapasów. Należy zauważyć, iż podana wartość przedpłat jest kwotą brutto, czyli łącznie z wykazanym podatkiem od towarów i usług. Jego transfer do należności z tytułu podatków następuje poprzez „Rozliczenie zakupu materiałów”. To samo dotyczy przyjęcia materiałów w wysokości 4878 zł na stan magazynowy wskutek finalnego rozliczenia faktury. Ostatecznie konto zaliczek na koniec okresu nie wykazuje salda.

W sytuacji rejestru księgowego zaliczek otrzymanych sprawa zdaje się bardziej złożona. Funkcję ewidencji sum zaliczkowych pełni konto syntetyczne „Rozrachunki z odbiorcami”. Strona Ct wyraża stan roszczeń kontrahentów z tytułu przelanych środków pieniężnych przyszłemu dostawcy. Wystawienie faktury zaliczkowej VAT oznacza ujęcie przychodów przyszłych okresów i należnego podatku od towarów i usług jako zobowiązania wobec Urzędu Skarbowego. Z chwilą wywiązania się z powinności, w tym rozliczenia obu transz zaliczki, dostawca produktów zrealizował sprzedaż równą 4878 zł. Drugostronnie ujął koszt własny sprzedaży wynoszący 4080 zł. Dwie ostatnie operacje potwierdzają osiągnięcie zysku w bieżącym okresie na poziomie 798 zł.

Podsumowanie

Zaliczki są formą krótko- i/lub średniookresowego finansowania aktywów, uwolnioną od przymusu zapłaty odsetek dostawcy danego dobra przez odbiorcę. Zaliczki pełnią ważną rolę zwłaszcza w tych sektorach, w których mamy do czynienia z produktami jednostkowymi lub o znacznej wartości, charakteryzującymi się długim czasem wytwarzania. Chodzi zwłaszcza o przemysł energetyczny, odlewniczy, metalurgiczny, budowy maszyn, przemysł stoczniowy i budowlany. Kwoty zaliczek w tych sektorach wynoszą zwykle od 30% do 50% łącznej sumy aktywów bilansu. Nietrudno dowieść, iż wobec powyższych okoliczności właściwe podejście do ich ujawnień w systemie kont gwarantuje poprawność ustaleń co do stanu aktywów i pasywów w bilansie, w tym wysokości wyniku finansowego w rachunku zysków i strat.

Literatura

- Olchowicz I., Tłaczała A. (2008), *Rachunkowość finansowa w przykładach według ustawy o rachunkowości i MSR*, Difin, Warszawa.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady. Dz. Urz. UE 2008.
- Świdarska G.K., Więclaw W. (red.) (2012), *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, Difin, Warszawa.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Tekst jednolity Dz.U. 2013, poz. 330 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. Dz.U. 1964, nr 16, poz. 93 z późn. zm.

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Dz.U. 2012, poz. 361 z późn. zm.

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych. Dz.U. 2011, nr 74, poz. 397 z późn. zm.

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług. Dz.U. 2011, nr 177, poz. 1054 z późn. zm.

[www 1] <http://sjp.pwn.pl/slownik/> (dostęp: 11.04.2016).

RECOGNITION AND MEASUREMENT OF ADVANCE PAYMENTS FOR SUPPLIES AND SERVICES IN CIVIL, TAX AND ACCOUNTING LAW

Summary: Advance payments for supplies and services mean the amounts transferred to or received from counterparties for the fulfillment of future deliveries of inventory within current assets. Their occurrence is an expression of the application of accrual basis of accounting and conservative valuation concept when disclosing information on assets and liabilities in a balance sheet, and associated expenses and revenues in an income statement as well.

The paper sets out to discuss the issue of advance payments under the applicable law, furthermore, possibilities of posting entries in accounts of an entity.

The main thesis of the article is based on the reasoning that the recognition of advance payments for supplies and services in accounts implies level of information credibility in reference to financial statements, especially regarding an amount of net profit or loss for a supplier.

Keywords: advance payments, prepayments, accounts receivable, accounts payable, customers, suppliers.